

„Őrizzük, tartsuk fenn emlékeinket,
gyűjtsük össze töredékeinket,
nehogy elveszenek végleg,
s ezáltal is üresebb legyen a múlt,
szegényebb a jelen és kétesebb a jövő.”

Cato

Válogatás a „Fehérpartok” alján címmel készülő
helytörténeti kiadványból. (szerkeszti: He inrich Pál)

hogyan tartják elébe színes palástjaikat, míg csak a halványodó égről le nem borul a titokzatos vízre a bűvös esti homály...

„Látja, ezért van olyan kevés igazi festője a Balatonnak”, - kezdi kérdésemre Wágner Géza, amint magunkhoz térünk a balatoni alkony bűvöletéből, - bár sokan készítenek ilyesféle „tájképet” a Balatonról. Lejönnek 1-2 napra, vagy 1-2 hétre ide s azután megfestik fürdőzőkkel a „balatoni élet”-et, vitorlásokkal a „balatoni sport”-ot, de

A Balaton festészeti problémái

Beszélgetés Wágner Gézával, a „legbalatonibb festő”-vel

Ha a vonat elhagyja Balatonaligát, az első balatonparti fürdőtelepet, az úgynevezett „magaspart” egyidőre elveszi az utastól a tó panorámáját, mely itt az abbáziai Quarnero látványára emlékeztet. A MÁV igazgatósága éppen most hordatja le dicsérendő ötletességgel azt a felesleges földbástyát, mely a vonat ablakai előtt lehetetlenné teszi a vízre való kilátást s így mire az ember Világosra ér, már teljes pompájában tárul szemei elé a mélazöld víztükör, melyet hátul a zalai hegyek párábavesző körvonalai szegélyeznek. A vonat már fenyeserdő szélén robot, melynek fái között az erdő s a nagy víz kétszeresen részegítő levegőjét élvező villák rejtőznek. „Álmom”, „Pihenő”, „Csöndvár” s más hangulatos név díszlik a villák homokfalán, de mikor egy valóságos ékszerdobozhoz hasonló oszlopos, magasba lendülő kupolás, teraszos, színes stukkóval ékes tóparti kis kastélyhoz érünk, hamarjában nem tudjuk, színpadi díszletet látunk-e, vagy valóságos használatra szánt épületet. Szárnyas griffmadarak tartják az erkély balusztereit (mint utólag kiderül, a régi Nemzeti Színház erkélyét is ezek tartották egykor) és csakugyan félig álom, félig valóság csak az egész, mert művész lakik benne: itt van műterme Wágner Gézának, akit Csánky Dénes „a legbalatonibb festőnek” nevezett.

A műterem két hatalmas ablaka a tóra néz, melynek hullámai majdhogynem a falakat nyaldossák s ha az ember kitekint, olyan, mintha egy nagy festményt látna: a Balatont, amint nyugszik benne a nap. A Trieszt melletti Miramare tengerparti kastélyban van egy olyan ablak, melyet aranyráma övez, úgyhogy a szemlélő azt hiszi, a tenger képét látja, pedig a valóság képe az! Itt is egész olyan a hatás.

De még most nem lehet beszélni, most nézni kell, az alkony hogyan száll le fürödni a tóba, rőt haja hogyan borul szét a csendes víz tükrén, a felhők

nem tudják festeni magát a Balatont.

Ehhez az kell, hogy az ember éveket töltsön a Balaton mellett mint én, aki közel 20 év óta lakom itt s még most sem ismertem ki teljesen a Balaton arcát. Mert a Balaton csakis egy élő ember arcához hasonlítható, amilyen csak egy van a világon. Átlag minden harmadik napon festek róla egy portrét, illetve egy-egy dalt, amilyen volt egy meglesett „pillanatában” – amint képeimet Rákosi Jenő egy 1926-ban a Pesti Hírlapban írt vezércikkében nevezte – s így eddig közel 2000 képem van róla, de mind más, mert a Balaton sohasem ismétli meg önmagát.

De ezenkívül van ennek még sok más oka is. A Balaton festőjének nemcsak nézni kell, annak látnia is kell tudni, ami már sokkal nehezebb. A Balatonnak egyénisége van s azt ismerni kell éppen úgy, mint azokat az ünnepi pillanatokat, mikor egyénisége legszebben megnyilatkozik. A Balaton sem mindig festői s ezért tudni kell, hogy mikor szabad ecset alá venni. A tó egyéniségéhez tartoznak a hullámok, a felhők s a reflexek a vízen. Ezek szorosan vett alkatrészei a Balatonnak. És csodálatos, hogy a Balatonfestők legnagyobb része mégis oly kevés gondot fordít a hullámok ábrázolására. Elhanyagolják, sőt valósággal irtóznak tőle. Igaz, hogy ez egyike a legnehezebb feladatoknak. Én egyszer órákat töltöttem a víz partján ülve, kizárólag azzal, hogy megszámloltam, mint a gazda az akolba hazatérő juhait, - hogy hány hullám érkezik percenként a parthoz. És 1-2 változatnyi eltéréssel mindig ugyanannyi hullám verődött partra ugyanazon szél mellett; ilyen szabályszerűségei vannak a hullámmozgásnak. Ha már emberi archoz hasonlítjuk a Balatont, azt is mondhatjuk, hogy oly nőhöz hasonlít, akinek arculata Zalából Somogy felé tekint, azaz igazi arcát csak a somogyi partról lehet látni. Zalából nézve olyan, mintha valakit hátulról akarnánk megfesteni, karikatúrának jó, sőt talán a

füle állásával úgy is meg lehetne ismerni, - teszi hozzá mosolyogva, - de igazi karakterisztikumja nem lesz a képen. Ezért szerintem az sem egészen helyes, hogy a Balatoni Intéző Bizottság, egyébként igen dicséretes elhatározással, éppen a zalai parton, Balatonfüreden akarja létesíteni a balatoni festőművészeti telepet, mert a túlsó partról az áll, amit a régi népies mondás minden esztétikai iskolázottság nélkül már magától is megállapított, hogy t.i.: „Zala csak Somogyból szép”, de fordítva nem!

A hullámverés is Somogy felé hajtja a habokat, tehát azokat is csak innen lehet festeni, ahol minden színes, minden ég és minden ragyog. Ezért elhibázott például egyes festők amaz eljárása, hogy talán egyéniségükhöz képest, - mindig egyszínűnek, ködösnek, gyöngyszürkének festik a Balatont. Kétségtelenül fontos a képnél, hogy a festő költő is legyen és saját lelki diszpozícióját is belevegye a képbe, - az is előfordul, hogy a tó csakugyan ily párás, szürke ködökbe burkolódik, de ez csak kivétel s éppen olyan, mintha egy embert folyton csak abban az állapotban akarnók lefesteni, ha dühös, vagy ha álmos, ebből jó portré nem lehet soha.

A Balaton olyan modell, amely csak 10-12 percig áll, azután örökre eltűnik s azért e rövid idő alatt kell mintegy gyorsírással leírni, azt amit diktál, belevenni a képbe, vagy kihagyni belőle azt, amit kell, mérlegelni a folthatások beosztását s ami fő, transzba jönni, reagálni a hatalmas hatásra, egyszóval e pár percre „Übermenschnek” lenni. A cinquecento értette legjobban a harmonikus foltbeosztás művészetét, Tizián ezt a ruhadrapériák redőzésével hangsúlyozta ki, nálunk Székely Bertalan volt ennek mestere, én a felhőfüggönyök elrendezésével igyekszem e szempontot érvényre juttatni.

De a víz, a felhők s a levegő e megrázó szónoklatainak lejegyzésére megfelelő gyorsírási technika is kell, azért választottam, ezek gyors lerögzítésére a pasztellfestési eljárást. Persze, a rajz csínját-bínját is pontosan tudni kell, abban hiba nem eshetik. Az én képeim mintegy gyors-képirások, melyeket legfeljebb 10-12 perc alatt készítek s néha azután olajban mégegyszer utánafestek. Szürke bolyhos papíron dolgozom, s ezen az alapházison a színes kréták nyomán a legszebben s legjobban érvényesülnek a kellő „terminus technikusok”. Viszont téves az a közönség körében elterjedt hit, hogy a pasztellkép nem tartós. A pasztell 1000 évig is változatlanul eláll, ha két üveglap közé helyezve, oldalait papírszalaggal leragasztjuk, hogy sem nedvesség, sem por ne tudjon közéje férközni. Az is humoros volt, mikor egyik bírálóm azt a kijelentést tette, hogy nem lehet jó festő az, aki 2000 képet fest ugyanazon tárgyról.. Szegény nem tudja, hogy a Balatont az öröklét végéig lehet festeni s mégsem lesz két képem sem ugyanaz. Mert a Balatont nem a vitorlás teszi, például Csók képein sem látunk soha vitorlást, az ember nem a Balaton faunáját vagy flóráját

festi, nem őslakóit, vagy fürdőzőit, sem földrajzi alakulatait, például hegyeit, melyek csak arra valók, hogy partját szegélyezzék, hanem magát a Balaton portréját, arculatát, amely pedig sohasem lehet ugyanaz, végtelen! De ehhez rezonáló költői lélek és azután kellően kifejlesztett technika kell!

A technikában Fritz Thaulow, a híres svéd festőművész volt az első mesterem, aki Páris szépségeit fedezte fel a festészet számára. Sohasem felejttem el, mikor fiatal növendék koromban az ő keze alatt festettem a Notre Dame levegőjét, párás reggeli hangulatát s ő vállamra téve kezét arra biztított: „Das ist richtig, nur so weiter!” Később Londonban Frank Brangwin, az angol Benczur és Alfréd East voltak mestereim, de egyik ideálom mai napig is a francia Clude Monet, akiről azt mondják, hogy képein mindig meglátszik, hogy hány óra van? Nézze csak, az én képeimen is majdnem pontosan látni lehet, hogy hány órakor készült? Első kiállításomat Ripka Ferenc rendezte 10 év előtt a pesti Városháza nagytermében. Mosolyognom kell, hogy egyes festők nyilatkozata szerint ők „szerelmesei” a Balatonnak, mert a Balaton szerelemnek nagyon gyötrő, még élethivatásnak is nehéz.

Nekem élethivatásom a Balaton festés s még mindig nem tudtam ellesni összes titkait habjainak zúgásából, tündöklő levegőjéből, felhőinek a magasból áradó szózatából...

S ekkor eszembe jut az a közeleső hasonlat, mint ábrázolja Wágner Rihárdot egy festmény, ahogy az erdő sűrűségében sétálva igyekszik a lombok susogásából felépíteni egy zenekari tétel hang-szerelését, vagy az a Haydn-ról szóló történet, mikor az öregedő mester az oratóriuma előadásának végén felzúgó tapsviharra könnyezve emelkedett fel és mutatott a magasba: „Semmi sem tölem, minden felülről!”, vagy mikor Balatonunk legnagyobb tudósa, Cholnoky Jenő, a tó vízrajzáról írt klasszikus könyvében oldalakat szentel a hullámmozgás törvényeinek megállapítására a legmagasabb matematikai formulák levezetésével... Igen, így vagyunk a Balatonnal valamennyien, a festő, a tudós, a zeneszerző, a műtörténész minél többet foglalkozunk vele, annál jobban látjuk, mennyire sokoldalú, mennyire kimeríthetetlen, mennyire rejtője újabb és újabb problémáknak.

És Wágner Géza a Balaton megszállottja; festői prédikációinak hűséges és gondos költői írődeákja, mert csak az adhatja hűen vissza a Magyar Tenger fenséges szózatait, akinek lelkében önmagában is zeng és dalól a Balaton végtelenül változó és örökkön tündöklő színeinek szimfóniája.

Dr. Margittay Rihárd

Forrás:

Balatoni Kurír,
1937. október 13.

Megyéspüspökünk szentelte fel az aligai oltárkápolnát

Végtelenül kedves, lélekemelő ünnepség folyt le tegnap Balatonaligán. Felkérésre Shvoy Lajos megyéspüspökünk felszentelte a balatonaligai oltárkápolnát, melyet Zavaros Aladár dr. polgármester kezdeményezésére az ott nyaraló keresztény úri családok építettek.

Megyéspüspökünket, ki Potyondy Imre dr. irodaigazgató, Kisteleki István belvárosi esperes-plébános és Zavaros István felügyelő-igazgató társaságában autón érkezett Aligára, az egybegyűlt több száz főnyi hívősereg, főpásztorunk új, székesfehérvári és a régi, regnumi hívei nagy szeretettel fogadták.

Tíz órai kezdettel megyéspüspökünk szent-miséét pontifikált, melynek keretében evangéliumkor, az Evangélium szavaiból kiindulva fejtegette, hogy az Isten mindenütt jelen van, és mindenki: a hívők és a hitetlenek, Saulok számára is. És épen ahogy az Evangélium tanúsága szerint Krisztus a süketnémának megnyitotta a füleit és feloldotta nyelvét, úgy akarja a hitetlenek lelkét az Ő ügyének, az Ő egyedül boldogító eszméinek befogadására képessé tenni. Itt is –folytatta megyéspüspökünk –ezen a kis oltáron is, a Balaton zúgó hullámai mellett, az Isten szabad ege alatt jelen akar lenni az Isten, mindenki számára, azok számára is, akik itt szeretettel, áhítattal vannak jelen és benne hisznek és azok számára is, akik benne nem hisznek.

Hálás szívvel mondott köszönetet megyéspüspökünk ezután mindazoknak és Isten áldását kérte rájuk, akik ennek az oltárnak a létesítése érdekében fáradoztak és áldozatot hoztak, rámutatva arra, hogy az igazi lelkesedés a jó szívvel hozott áldozattal csak fokozódik. Kérte továbbá megyéspüspökünk a jelenlevőket, hogy a legnagyobb szeretettel ragaszkodjanak ehhez a helyhez, ahol ezentúl a nyaralók számára immár biztosítva van a vasár- és ünnepnap szentmise. Köszöntötte még megyéspüspökünk megjelent fehérvári és regnumi híveit s további jólelkű áldozatkészségre hívta fel Aliga róm. kath. nyaralóit, hogy a szép gondolat, hogy minél előbb állandó hajlékot építsenek Aligán az Úrnak, valóra válják.

A szentmise alatt Rostaházy Anci Zavaros Jozefa zongora és Szalay László hegedűkísérete mellett Ave Mariát adott elő, a Hadiárvaintézet zenekara pedig egyéb egyházi énekeket játszott.

A szentmisé után megyéspüspökünket Zavaros Aladár dr. polgármester lunchra vendégül látta.

Forrás:

Fejérmegyei Hírlap, 1927. augusztus 20; 23; 30.

Oltárfülkét építenek Balatonaligán

Balatonaligán néhány család összeállt és dr. Zavaros Aladár polgármester, nemkülönben dr. Koronczay József főorvos kezdeményezésére egy kedves kis oltárfülkét állítanak fel, amit folyó hó 21-én, vasárnap Shvoy Lajos megyéspüspök fog megáldani. Mint értesülünk, ez alkalommal a Hadiárvaintézet zenekara is közreműködik a kis ünnep fényének emelésére, míg az egyházi szertartásban dr. Potyondy Imre püspöki irodaigazgató, pápai kamarás és Kisteleki István belvárosi esperes-plébános segít. Magát az oltárfülkét Kszanter és Pintér székesfehérvári vállalkozók építették.

Felszentelték az aligai kápolna harangjait

Az Aligán nyaraló keresztény, jórészt fehérvári úri családok Zavaros Aladár dr. polgármesterrel és dr. Koronczay József igazgató-főorvossal az élükön a nyár folyamán mintegy 1500 pengőt adtak össze, melyből Balatonaligán felépítették a nyáron azt az oltárkápolnát, melyet megyéspüspökünk a múlt héten szentelt fel és vásároltak belőle egy harminchárom kilogramm súlyú, érces szavú harangot, melyet tegnap, vasárnap szentelt fel Bilkei Ferenc esperes plébános. Először ünnepélyes szentmisét mondott, mely alatt harmónium kíséret mellett Rostaházy Anci énekelt, majd a mise végétével felszentelte a harangot és lelkes beszédben méltatta a nap jelentőségét. Az új harangot dr. Koronczay József húzta meg először. – Mint értesülünk az összeadott 1500 pengőből még maradt is s a lelkes társaság már most készül arra, hogy a jövő esztendőben kőből felépítetik a nyaralótelep kis kápolnáját.

Balaton

halásztársulat

– Az orvhalászat ellenőrzése –

A Balaton halásztársulat ez évben, – amennyiben az orvhalászat ellenőrzésében a csendőrség is közreműködött és pedig hatékonyan, mert a Belügyminisztérium által éppen a fent érintett célból a Balaton körül lévő őrsök erősítettek, – abban a helyzetben volt, hogy pontos tudomást szerezhetett a partőrök működéséről. A partőrök felügyelet végett beosztottak őrsönkint, s mert a csendőrség naponként küldött járlatot a kerületébe eső Balatonpartra, így okvetlen találkoznia kellett a partőrrel, ha az teljesítette kötelességét. Tehát a legilletékesebb és legmegbízhatóbb relatort csak a csendőrség szolgáltathatta és így a part őrei díjak kiosztásánál különösen e relatiora volt tekintettel a társulat. Az ellenőrzési tapasztalatok szerint nagyon sok kezelési területen a felajánlott partőr egyáltalán nem teljesített őrzést és így eme partőrök nem érdemeltek, de nem is kaptak díjat. Ellenben ama partőrök, kik ugyan orvhalászt nem fogtak, de a relatio szerint szorgalmasan gyakorolták az orvhalászat-ellenőrzését, megjutalmaztattak.

A társulatnak így kellett cselekedni, mert a közgyűlési határozat minden feljelentett kihágásért 2 frtot rendelt kifizetni; igen ám, de a csendőrség szaporításnak híre és a naponkénti cirkálás ténye a legtöbb helyen orvhalászméntessé tette a Balatont s így eme helyeken a lelkiismeretes ellenőrzést gyakorló partőr nem foghatott orvhalászt, de jutalmat mindenesetre érdemelt teljesített munkájáért. A fentiekre támaszkodva állapította meg tehát a társulat a partőrök díjazását, és pedig a következőképpen:

Kis István Világos-puszta 4 frt; Zsidó Márton Balatonfüred 2 frt; Farkas István Tóköz, Balogh Mihály Szántód, Tósoki Imre Tihany együtt 8 frt, Szegfű István Keresztúr 8 frt, Ács János Keszthely 10 frt, Horváth Gábor Alsó-Őrs 4 frt stb...

Forrás:

Veszprém Független Hírlap,
1896/28. szám

A Veszprém megyei tenyésztés-állat kiállítás

A veszprémmegyei gazdasági egyesület által rendezett tenyésztés-állat kiállítás a múlt hó 30-án, pénteken nyitott meg ünnepélyesen. Már a kiállítás megnyitása előtt szépszámú, helybeliekből s vidékiekből álló közönség gyűlt össze a kiállítás helyiségében az „Angyal” vendéglő tágas udvarán. Kévéssel 9 óra után nagyságos Kemenes Ferenc kanonok úr emelkedett szellemű beszédet intézett nsgos. Hunka Sándor úrhoz, a bírálóbizottság elnökéhez, aki szép viszontválasza után a kiállítást megnyitottnak nyilvánította.

Ez időtől fogva özönlött egész napon át a nép a kiállítás helyiségébe, ahol a tisztaság, a tapintatos s célirányos rendezés, amely tekintetes Nagy István titkár úr érdeme, mindenkit meglepett. A déli órákig elvégezte működését a következő tagokból álló bíráló bizottság: -----

Szarvasmarhákat állítottak ki; juhokat állítottak ki; sertéseket állítottak ki: -----

Baromfiakat állítottak ki: Hannel Károlyné, Világos-puszta. Nagy Ivánné, Veszprém. Jófejű Sándorné, Peremarton. Ripka Jánosné, Veszprém. Összesen 36 darabot.

Díjak:

Szarvasmarhákért: -----; Juhokért: -----; Sertésekért: -----; Baromfiakért: -----

Díszoklevél:

Hannel Károlyné, Világos-puszta (Pekingi-kacsákért)

Jófejű Sándorné, Peremarton (Aylesburg-kacsákért)

Gratulálunk az egyesületnek dicséretes buzgóságáért, amelyet a kiállítás létesítése érdekében tett. Bár már egyszer megszűnnék vidékünkön erélyes óvintézkedések által azon, állatainkat pusztító vész, hogy megyénk gazdag állatvilágát s gazdaságunk fejlődését s haladását minden vidékről képes lenne e derék egyesület bemutatni.

Forrás:

Veszprémi Közlöny,
1890. június 1.